

Uitbreiding recreatiepark d'Olde Kamp, Ansen

Toetsing Natuurwetgeving

projectnr. 169666
revisie 03
mei 2008 → aanvulling januari 2011
augustus 2011 → update natuurtoets

Auteur

ing. M. Bunskoek
aanvulling: ing. H.J. Riphagen
update natuurtoets: ir. M.E. Leenen - Rijnierse

Opdrachtgever

Fam. Van Zanten
Dwingelerweg 26
7964 KK Ansen

datum vrijgave

augustus 2011

beschrijving revisie 03

definitieve rapportage

goedkeuring

M.E. Leenen - Rijnierse

vrijgave

S.B.W. Hammink

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Juridische kader natuurwetgeving	2
1.3	Doel	5
1.3.1	Soortbescherming	5
1.3.2	Gebiedbescherming	5
1.4	Aanpak onderzoek	5
1.4.1	Flora- en faunawet	5
1.4.2	Natuurbeschermingswet en EHS	6
1.5	Leeswijzer	6
2	Resultaten onderzoek	7
2.1	Beschrijving natuurwaarden plangebied	7
2.1.1	Gebiedsbeschrijving	7
2.1.2	Resultaten bureaustudie	8
2.1.3	Beschermde natuurwaarden	8
2.2	Beschrijving beschermde gebieden	12
2.2.1	Natura 2000-gebied Dwingelderveld	12
2.2.2	Ecologische hoofdstructuur	14
2.3	Conclusies natuurwaarden	14
3	Effectbeschrijving	16
3.1	Beschrijving ingreep en toekomstige situatie	16
3.2	Effecten op de natuurwaarden 'Dwingelderveld'	16
3.3	Effecten op de ecologische hoofdstructuur	17
3.4	Effecten op beschermde flora en fauna	17
4	Conclusies en aanbevelingen	18
4.1	Conclusies	18
4.1.1	Natura 2000-gebied Dwingelderveld	18
4.1.2	Ecologische hoofdstructuur	18
4.1.3	Flora- en faunawet	18
4.2	Aanbevelingen en zorgplicht	19
4.3	Voorbehoud	20
	Bronnen	21
	Bijlagen	
1.	Resultaten bureaustudie	
2.	Kwalificerende waarden Natura 2000 gebied Dwingelderveld	
3.	Gevoeligheid storende factoren kwalificerende waarden Dwingelderveld	
4.	Natuurwetgeving	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Ten behoeve van een toekomstige uitbreiding van recreatiepark d'Oldekamp met een terrein voor vakantiehuisjes te Ansen (Drenthe) heeft een toetsing aan de natuurwetgeving plaatsgevonden, waarvan het voorliggende rapport de uitwerking is. Voorafgaand aan een ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk of stedelijk gebied moet door middel van een toetsing aan de natuurwetgeving worden vastgesteld of beschermde natuurwaarden in het geding zijn. De natuurtoets is van belang om eventuele strijdigheden van de ruimtelijke ontwikkeling met de bestaande natuurwetgeving inzichtelijk te maken.

1.2 Juridische kader natuurwetgeving

Binnen de Nederlandse natuurwetgeving kan onderscheid gemaakt worden tussen de soortbescherming en gebiedsbescherming (zie ook bijlage 3).

Soortbescherming

De soortbescherming in Nederland is in de Flora- en faunawet geregeld.

In het kader van deze wet is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. De beschermde soorten zijn momenteel ingedeeld in vier categorieën:

- algemene soorten (zgn. tabel 1 soorten) waarvoor geen ontheffingsplicht geldt wegens een algehele vrijstelling;
- overige soorten ('middengroep', de zgn. tabel 2 soorten) waarvoor een vrijstelling geldt indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde Gedragscode. Deze zijn nog slechts ten dele vastgesteld en goedgekeurd;
- soorten van bijlage IV Habitatrichtlijn/bijlage I AMvB (zgn. tabel 3 soorten; strikt beschermd) waarvoor een ontheffingsplicht geldt voor werkzaamheden die leiden tot verstoring van deze soorten of vernietiging van het leefgebied;
- (broedende) vogels (eveneens strikt beschermd), waarvoor geen ontheffing wordt verleend om deze in de broedperiode te verstoren. Voor sommige soorten geniet het nest en de directe omgeving gedurende het hele jaar bescherming en deze mogen niet zonder meer worden verwijderd.

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor de algemeen voorkomende soorten vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Indien schade aan soorten vermeld in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet niet (geheel) te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

Voor alle in het wild voorkomende planten en dieren geldt daarnaast de algemene zorgplicht (art. 2). Dit betekent dat handelingen die nadelig zijn voor de flora of fauna in alle redelijkheid achterwege worden gelaten dan wel maatregelen worden genomen die redelijkerwijs kunnen worden gevegd om deze gevolgen zoveel mogelijk te beperken, dan wel ongedaan te maken.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurwaarden op gebiedsniveau is geregeld via de Natuurbeschermingswet '98 (Nb-wet) enerzijds en de Nota Ruimte (Ecologische hoofdstructuur - EHS) anderzijds. De gebiedsbescherming conform de Nbwet kent de

zogenaamde externe werking. Dit houdt in dat ook voor activiteiten in de omgeving onderzocht moet worden wat de effecten zijn op de natuurwaarden van de beschermde gebieden. De EHS kent deze externe werking niet.

De Nb-wet omvat onder andere de gebieden aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Dergelijke gebieden zijn onderdeel van het Europese netwerk van natuurgebieden, dat aangeduid wordt als Natura 2000. Voor deze gebieden zijn specifieke instandhoudingsdoelstellingen benoemd.

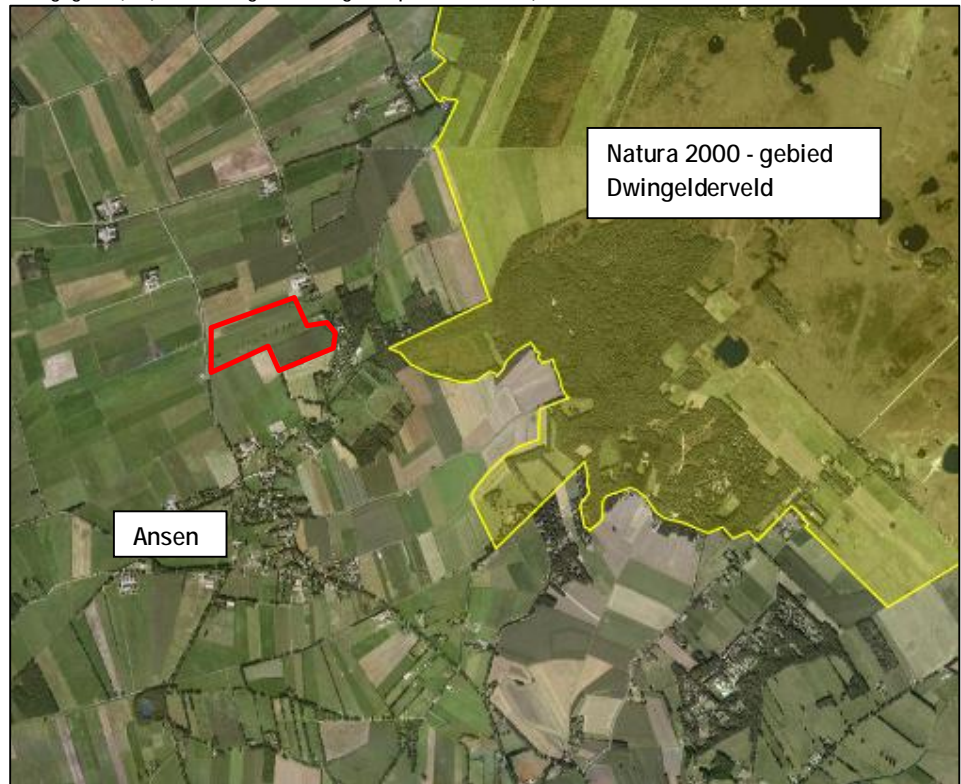
Met betrekking tot de Natura 2000 gebieden moet expliciet getoetst worden of de voorgenomen plannen effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied. Als er effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn te verwachten zijn de werkzaamheden vergunningplichtig in het kader van de Nbwet '98.

In eerste instantie wordt middels een voortoets vastgesteld of als gevolg van de geplande activiteiten negatieve effecten te verwachten zijn. Indien uit de voortoets blijkt dat met zekerheid geen negatieve effecten verwacht worden, kan het bevoegd gezag (meestal de provincie) besluiten dat geen natuurbeschermingswetvergunning nodig is. Als een negatief effect niet met zekerheid is uit te sluiten wordt door het bevoegd gezag bepaald hoe de verdere procedure moet worden doorlopen. Er zal dan nader onderzoek verricht moeten worden naar de exacte omvang van te verwachten effecten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een verstorings- en verslechteringstoets, waarbij alleen de voorgenomen activiteit hoeft te worden getoetst, en de passende beoordeling, waarbij de voorgenomen activiteit getoetst wordt in samenhang met andere projecten en plannen in de omgeving.

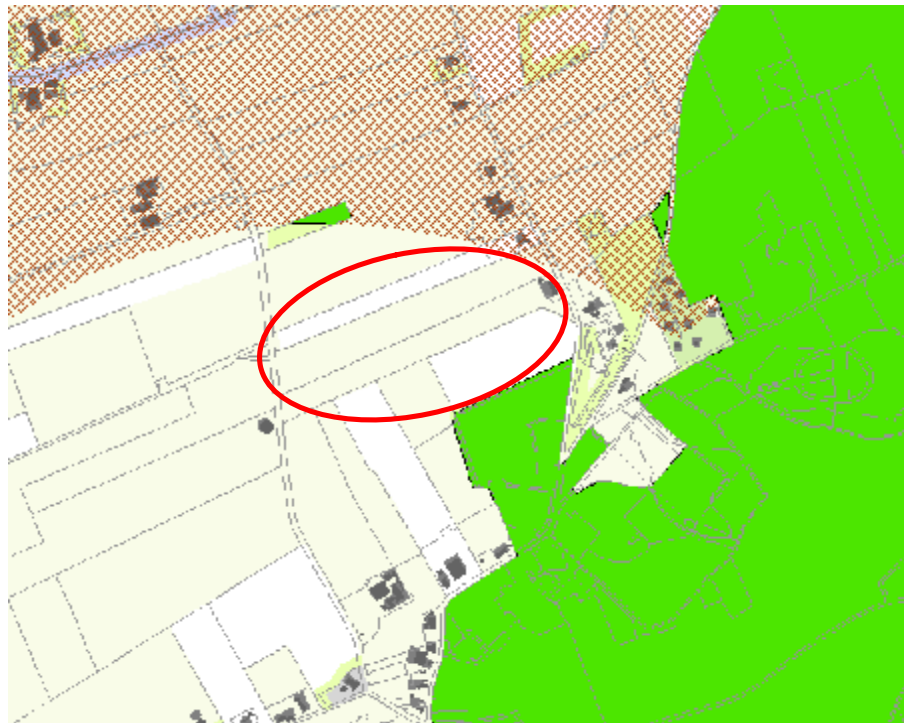
Het beleid voor gebieden die vallen onder de EHS is gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en natuurwaarden van deze gebieden. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader; het 'nee, tenzij'-regime. Het betreft hierbij niet alleen de actuele natuurwaarden, maar ook in hoeverre de plannen de ontwikkeling van toekomstige natuurwaarden belemmeren.

De planlocatie ligt nabij de begrenzing (circa 350 meter) van het Natura 2000-gebied Dwingelderveld (zie figuur 1) en tegen de Drentse Ecologische Hoofdstructuur aan (zie figuur 2).

Figuur 1: Ligging uitbreiding d'Oldekamp (rood omlijnt) t.o.v. Natura 2000 gebied Dwingelderveld (in geel weergegeven) . (kaartondergrond: Google Maps/Min van LNV)



Figuur 2: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. de EHS.
Lichtgroen = Provinciale EHS, gearceerd = Ecologische verbindingszone (Evz).
(kaartondergrond: Concretisering EHS, Provincie Drenthe, 2010)



1.3 Doel

1.3.1 Soortbescherming

Het doel is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.3.2 Gebiedbescherming

Doel van dit onderzoek met betrekking tot de Nb-wet is het uitvoeren van een zogenaamde voortoets, waarbij in beeld wordt gebracht of de voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied kans geven op (negatieve) effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied. Met betrekking tot de EHS wordt getoetst of de voorgenomen ontwikkelingen leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de EHS. Bij deze toets vindt daarom een beoordeling plaats van de volgende twee aspecten:

- verslechtering/verstoring van de kwaliteit en omvang van de natuurlijke habitats (van soorten) en/of soorten ;
- aantasting van de natuurlijke kenmerken van het EHS-gebied .

1.4 Aanpak onderzoek

1.4.1 Flora- en faunawet

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgetraject dient dan te worden doorlopen?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing worden aangevraagd?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het plangebied voorkomen. Bij de Provincie Drenthe zijn gegevens opgevraagd. Bij het Natuurloket is gecontroleerd of aanvullende (actuele) gegevens verkregen kunnen worden.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is een verkennend veldbezoek gebracht aan het plangebied en de omgeving. Hierbij is, op basis van gegevens uit de bureaustudie, beoordeeld voor

welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk kunnen voorkomen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75, en te nemen vervolgstappen.

1.4.2 Natuurbeschermingswet en EHS

De werkzaamheden zijn gericht op het in beeld brengen van de effecten van de activiteiten op de soorten en habitattypen waarvoor in het Natura 2000 - gebied 'Dwingelderveld' instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd. Deze zijn vastgelegd in het concept-aanwijzingsbesluit. Vervolgens wordt op basis van beschikbare kennis en inzichten informatie aangedragen over de mogelijke effecten die de voorgenomen activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende soorten en habitattypen kunnen hebben.

1.5 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk behandelt de aanleiding, het wettelijke kader, het doel en de werkwijze van deze natuurtoets. Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de resultaten van het bureauonderzoek en de bij het veldbezoek aangetroffen biotopen worden beschreven. De relevante natuurwaarden van het EHS- en Natura 2000 gebied worden beschreven. In hoofdstuk 3 worden de effecten van de voorgenomen plannen op de in het plangebied verwachte beschermde soorten en de natuurwaarden van het EHS- en Natura 2000 gebied beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de conclusies omtrent de noodzaak voor een ontheffingsaanvraag vanuit de Flora- en faunawet weergegeven, en wordt een advies gegeven over de verdere procedure met betrekking tot de Nb-wet.

De resultaten van het bureauonderzoek zijn terug te vinden in bijlage 1. Bijlage 2 beschrijft de soorten waarvoor het Natura 2000 - gebied is aangewezen en bijlage 3 beschrijft de gevoeligheid van de relevante kwalificerende waarden op eventuele storende factoren. De wettelijke achtergrond is in bijlage 4 beschreven.

2 Resultaten onderzoek

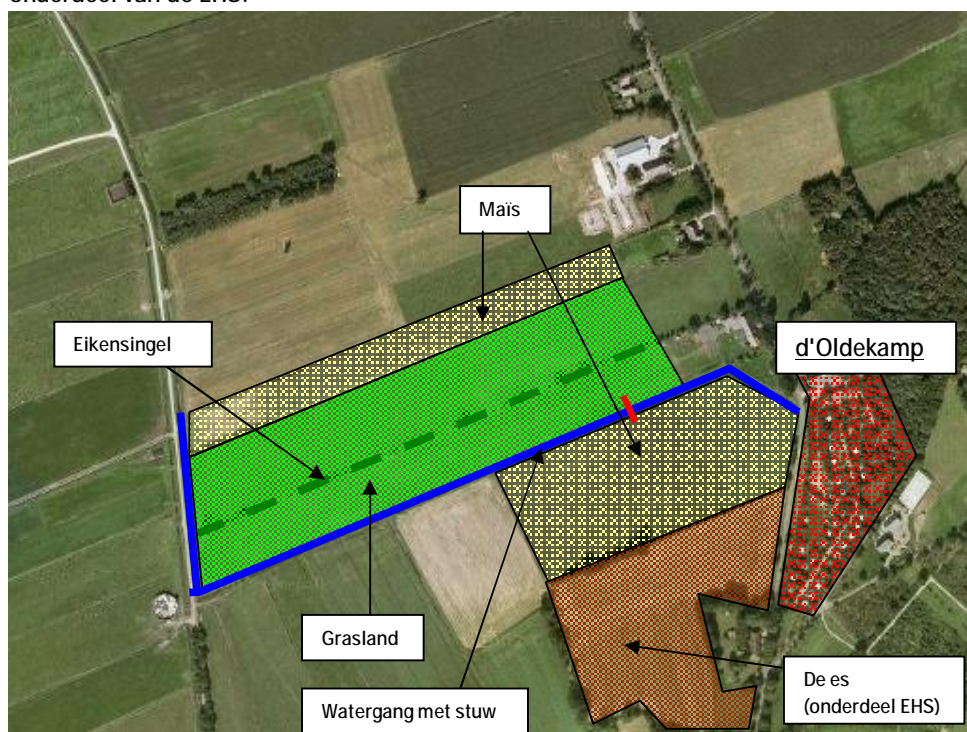
2.1 Beschrijving natuurwaarden plangebied

2.1.1 Gebiedsbeschrijving

Januari 2008

Op 22 januari 2008 is het plangebied bezocht. Gezien de tijd van het jaar kan uitsluitend een inschatting worden gemaakt van de mogelijk voorkomende flora en fauna aan de hand van de aanwezige biotopen en gebiedskenmerken.

Het plangebied ligt in het open, intensief gebruikte, agrarisch landschap (zie onderstaande figuur 3) van de Anser hooi- en weilanden in het stroomgebied van de Dwingelerstroom en Oude Vaart. Het plangebied is ongeveer 700 meter lang en maximaal 300 meter breed. De langgerekte percelen zijn in gebruik als grasland en maïsland. Centraal door het gebied - afstroming oost naar west - loopt een brede watervoerende sloot. Hierin bevindt zich een stuwte met circa een meter verval. Ten noorden hiervan loopt langs de graslanden een relatief jonge singel die voornamelijk bestaat uit eiken maar ook uit elzen en een populier. Hierlangs loopt een kleinere sloot, deze is waarschijnlijk niet het gehele jaar waterhoudend. Ook tussen het noordelijke maïspaneel en het grasland bevindt zich een greppel/sloot die gedurende natte perioden watervoerend is. Langs deze greppel is over de gehele lengte een smalle moerasruigte aanwezig bestaande uit braam, brandnetels, lisdodde en riet. Het zuidelijke maïspaneel grenst aan een oude es met daaromheen een loofhoutsingel (zie ook figuur 6). Deze es is onderdeel van de EHS.



Figuur 3: Kenschets plangebied (kaartondergrond: Google maps, 2008).

Augustus 2011

Op 11 augustus 2011 is nogmaals het plangebied bezocht. Hierbij is gekeken naar de veranderingen ten opzichte van de situatie in 2008.

De maïsakkers en het zuidelijke weiland zijn nog in gebruik. Het grasland ten noorden van de Eikensingel is niet meer in gebruik, gelet op de hoogte van het gras. Het gras en de Paardenbloemen stonden hoog en waren al een lange tijd niet gemaaid of begraasd door dieren. De twee aanwezige greppels waren gevuld met een dun laagje water. Dit na een regenachtige zomermaand.

2.1.2 Resultaten bureaustudie

Het plangebied ligt binnen de kilometerhokken: x:218/y:533, x:218/y:534, x:219/y:533 en x:219/y:534. Uit de globale gegevens van het natuurloket blijkt dat uit deze kilometerhokken redelijk veel gegevens beschikbaar zijn. Dit komt onder andere door de ligging nabij het goed onderzochte natuurgebied Dwingelderveld. Via een bureaustudie zijn deze gegevens eenvoudig achterhaald (via verspreidingsatlassen, websites en informatie van Natuurmonumenten) en het is dan ook niet nodig gebleken om gegevens op te vragen bij het natuurloket. In bijlage 1 zijn de resultaten van deze bureaustudie weergegeven. Hierin staan alle beschermde soorten vermeld die in het plangebied en in de omgeving daarvan zijn aangetroffen. Veel soorten zijn gebonden aan heide en hoogveengebieden (bijv. Beenbreek, Adder, Heideblauwtje, etc) en worden zelden buiten dergelijke biotopen aangetroffen. Deze soorten worden dan ook niet in het plangebied verwacht omdat geschikt biotoop hiervoor ontbreekt.

2.1.3 Beschermde natuurwaarden

Het plangebied vormt een geschikt leefgebied voor een aantal beschermde plant- en diersoorten (zie ook tabel 1).

Broedvogels

De maïs- en graspercelen vormen in het voorjaar een geschikt broedgebied voor weidevogelsoorten als Kievit, Veldleeuwerik en Gele kwikstaart. In de eikensingel worden broedvogels verwacht als Grasmus, Geelgors, Kneu en Zwarte kraai (twee nesten aangetroffen). Kraaiennesten worden vaak ook door andere vogelsoorten gebruikt als rust- of broedplaats, een voorbeeld hiervan is de Torenvalk. In de moerassige ruigte langs de noordelijke greppel zijn broedende zangvogelsoorten te verwachten als Grasmus en Bosrietzanger. Randon en in de boerderijen langs de Dwingelerweg zijn Steenuilen aangetroffen (Kleine, 2006 en Vogelwacht Uffelte, 2011). De mogelijke broedplaatsen bevinden zich niet binnen de begrenzing van het plangebied, wel vormt het plangebied een onderdeel van het foerageergebied van deze soort.

Vissen

De centraal gelegen watergang vormt met name stroomafwaarts van het stuwteje een geschikt biotoop voor de minder algemene, beschermde vissoort het Bermpje (in 2011 behoort het Bermpje niet meer tot de beschermde soorten van de flora- en faunawet). Deze soort is kenmerkend voor ondiepe heldere, langzaam stromende wateren op de pleistocene zandgronden. Andere beschermde vissoorten worden niet verwacht.

Amfibieën

De verwachting is dat het plangebied een onderdeel vormt van het leefgebied van de strikt beschermde Heikikker. Deze soort plant zich vroeg in het voorjaar voort in ondiepe wateren met een rijke oeverbegroeiing en komt veel voor in het nabijgelegen

Dwingelderveld. Na het afzetten van de eieren vertrekken de volwassen dieren al snel uit het voortplantingsgebied. De Heikikker is dan ook sterk gebonden aan landhabitat. In het vennetje tussen de Grote Veldweg en de Achterbergakkers ten oosten van het plangebied bevindt zich een voortplantingslocatie (Kleine 2006). Heikikkers kunnen tot ongeveer 500 meter afstand van het voortplantingsbiotoop worden aangetroffen. Het plangebied ligt binnen deze afstand en daarom wordt de soort uitsluitend buiten de voortplantingsperiode binnen het plangebied verwacht.

De waterhoudende sloten in het plangebied vormen tevens het leefgebied van een aantal algemene en beschermde amfibieën zoals Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad.

Zoogdieren

Voor enkele strikt beschermde vleermuissoorten vormt het plangebied een onderdeel van het nachtelijke foerageergebied; vaste rust- en verblijfplaatsen zijn in het plangebied niet aangetroffen. De Rosse vleermuis jaagt boven open gebieden soms ver van opgaande begroeiing. Soorten als de Gewone dwergvleermuis en de Laatvlieger jagen vaak in meer besloten landschappen in de buurt van huizen, bosjes en singels. Het is ook mogelijk dat de minder algemene Steenmarter foeragerend kan worden aangetroffen; vaste rust- en verblijfplaatsen worden in het plangebied echter niet verwacht. Verder worden in het gebied een aantal algemene beschermde zoogdiersoorten verwacht zoals Egel, Mol, diverse kleine marterachtigen, muizen en spitsmuizen. Deze soorten worden met name langs de sloten/greppels en singels verwacht waar ruigere vegetaties en struwelen te vinden zijn. De Ree en Vos zijn uitsluitend foeragerend in het plangebied aan te treffen. Tijdens het veldbezoek van augustus 2011 is een vossenpoepje in het plangebied aangetroffen.

In Drenthe kan de Das op veel plekken worden aangetroffen. De Das is door de flora- en faunawet streng beschermd. Daarom is eind 2010 een extra veldbezoek aan het gebied gebracht, waarbij speciaal op het voorkomen van de Das is gelet. Er zijn tijdens dit veldbezoek geen sporen op het plangebied aangetroffen. Ook zijn geen geschikte locaties voor verblijfplaatsen/burchten van dassen op en direct rond het plangebied aangetroffen. Uit navraag bij Stichting Natuurmonumenten, Zoogdierverseniging en Stichting Das & Boom (december 2010 en januari 2011) blijkt dat er geen waarnemingen van in de omgeving voorkomende dassen bekend zijn. De locatie, welke tevens intensief in landbouwkundig gebruik is, zal daarom waarschijnlijk ook niet gebruikt worden als foerageergebied.

Overige soorten

In het plangebied worden voorts een aantal algemene beschermde plantsoorten verwacht. Langs de oevers van sloten kan de Dotterbloem worden verwacht. In wat drogere, schralere grasvegetaties kan een soort als het Grasklokje opduiken. In bermen en nabij tuinen langs de Dwingelerweg kunnen de Brede wespenorchis en Gewone vogelmelk worden aangetroffen.

Andere beschermde soorten (libellen, dagvlinders, reptielen, etc.) worden in het plangebied niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikte biotopen.



Figuur 4: De eikensingel



Figuur 5: De centrale watergang in het plangebied



Figuur 6: Dezelfde Eikensingel, maar dan in de zomer.
Het gras aan de linkerzijde staat hoog.



Figuur 7: De centrale watergang in de zomer



Figuur 8: Het zuidelijk gelegen maisperceel in het plangebied ligt tegen de EHS (het grasland links op de foto) aan.

Tabel 1: Te verwachten beschermde soorten binnen het plangebied en directe omgeving.

(f) = uitsluitend in gebruik als foerageergebied.

*Afkortingen Rode lijst: Kw=Kwetsbaar en Ge=Gevoelig

Soort	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Broedvogels (SOVON, 2002)					
Bosrietzanger	Acrocephalus palustris			X	
Geelgors	Emberiza citrinella			X	
Gekraagde roodstaart	Phoenicurus phoenicurus			X	
Gele kwikstaart	Motacilla flava			X	GE
Grasmus	Sylvia communis			X	
Houtduif	Columba palumbus			X	
Kievit	Vanellus vanellus			X	
Kneu	Carduelis cannabina			X	GE
Koolmees	Parus major			X	
Kwartel	Coturnix coturnix			X	
Patrijs	Perdix perdix			X	KW
Pimpelmees	Parus caeruleus			X	
Putter	Carduelis carduelis			X	
Ringmus	Passer montanus			X	GE
Scholekster	Haematopus ostralegus			X	
Steenuil (f)	Athene noctua			X	KW
Tjiftjaf	Phylloscopus collybita			X	
Torenvalk	Falco tinnunculus			X	
Veldleeuwerik	Alauda arvensis			X	GE
Vink	Fringilla coelebs			X	
Waterhoen	Gallinula chloropus			X	
Wilde eend	Anas platyrhynchos			X	
Winterkoning	Troglodytes troglodytes			X	
Witte kwikstaart	Motacilla alba			X	
Wulp	Numenius arquata			X	
Zwarte kraai	Corvus corone			X	
Zoogdieren (bron: Broekhuizen, 1992)					
Aardmuis	Microtus agrestis	X			
Bosmuis	Apodemus sylvaticus	X			
Bosspitsmuis spec	Sorex spec	X			
Bunzing	Mustela putorius	X			
Dwergmuis	Micromys minutus	X			
Dwergspitsmuis	Sorex minutus	X			
Egel	Erinaceus europaeus	X			
Gewone dwergvleermuis (f)	Pipistrellus pipistrellus			X	

Soort		Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam				
Haas	Lepus europaeus	X			
Hermelijn	Mustela erminea	X			
Huisspitsmuis	Crocidura russula	X			
Laatvlieger (f)	Eptesicus serotinus			X	
Mol	Talpa europaea	X			
Ree (f)	Capreolus capreolus	X			
Rosse vleermuis (f)	Nyctalus noctula			X	
Rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	X			
Steenmarter (f)	Martes fiona		X		
Veldmuis	Microtus arvalis	X			
Vos (f)	Vulpes vulpes	X			
Wezel	Mustela nivalis	X			
Woelrat	Arvicola terrestris	X			
Amfibieën (bron: www.RAVON.nl)					
Bastaardkikker	Rana esculenta	X			
Bruine kikker	Rana temporaria	X			
Gewone pad	Bufo bufo	X			
Kleine watersalamander	Triturus vulgaris	X			
Heikikker	Rana arvalis			X	KW
Vissen (www.piscaria.nl / de Nie 1997)					
Bermpje	Barbatula barbatula		X		
Vaatplanten (Arnolds et al. 1999)					
Brede wespenorchis	Epipactis helleborine	X			
Dotterbloem	Caltha palustris	X			
Gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum	X			
Grasklokje	Campanula rotundifolia	X			

2.2 Beschrijving beschermde gebieden

2.2.1 Natura 2000-gebied Dwingelderveld

Gebiedsbeschrijving

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied beslaat zo'n 3823 hectare en herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. In het gebied liggen ook prehistorische grafheuvels.

De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20^e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. In de bossen liggen diverse vennetjes en heidevelden. Het

Lheebroekerzand is een zeer afwisselend stuifzandgebied met bos, heide en jeneverbesstruweel. De Anserdennen vormt een heuvelachtig deel waar gemengd bos, heide en vennen op voormalig stuifzand voorkomen.

Kwalificerende waarden Dwingelderveld

Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

- H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
- H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
- H4030 Droge Europese heide
- H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
- H7110 *Actief hoogveen
- H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
- H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

Habitatrichtlijn: habitatsoorten (bijlage II)

- H1166 Kamsalamander

Vogelrichtlijn: broedvogels

- A004 Dodaars
- A008 Geoorde fuut
- A236 Zwarte specht
- A246 Boomleeuwerik
- A275 Paapje
- A276 Roodborsttapuit
- A277 Tapuit

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

- A037 Kleine zwaan
- A039 Toendrarietgans
- A052 Wintertaling
- A056 Slobeend

Complementair doel

- H7110 *Actief hoogveen

Gedurende het winterhalfjaar wordt het plangebied regelmatig gebruikt als foerageergebied door de kwalificerende Toendrarietgans (tot maximaal enkele honderden exemplaren). Deze soort gebruikt de grotere vennen in het Dwingelderveld als slaappleaats. De afstand van de dichtstbijzijnde slaappleaats (Davidsplassen) tot het

plangebied bedraagt ruim drie kilometer. Ook de kwalificerende Kleine zwaan overnacht in kleine aantallen op het Dwingelderveld, maar deze soort foerageert voornamelijk in het Beiler- en Dwingelerstroomgebied, ten noorden van het Natura 2000 - gebied (Kleine, 2006) en dus niet in de omgeving van het plangebied.

Het plangebied en omgeving zijn niet van waarde voor de overige aangewezen kwalificerende waarden in het Dwingelderveld. Vrijwel al deze habitattypen en soorten komen uitsluitend binnen de begrenzing van het Natura 2000 - gebied voor. Er zijn geen directe (ecologische) relaties tussen de vermelde kwalificerende waarden en het plangebied.

2.2.2 Ecologische hoofdstructuur

De EHS is een samenhangende structuur van gebieden met een bepaalde, per gebied verschillende, natuurkwaliteit. Deze structuur, de EHS, moet duurzame natuurkwaliteit garanderen. Het doel hiervan is het behoud en de ontwikkeling van biodiversiteit. De es ten zuiden van het plangebied is zoals eerder vermeld onderdeel van de EHS. Het natuurdoel op deze locatie is het ontwikkelen van een es met kenmerkende akkerflora en -fauna, ook langs de perceelsgrenzen. Het te ontwikkelen type komt overeen met het in het Handboek Natuurdoeltypen beschreven natuurdoeltype 3.51: 'Akker van basenarme gronden'.

Ten noorden van het plangebied is een ecologische verbindingzone (EVZ 20) geprojecteerd (zie ook figuur 2). Deze EVZ zal het Dwingelderveld (Anserdennen) moeten gaan verbinden met het landgoed Rheebruggen en het Oosterzand. De EVZ zal ingericht gaan worden met lijnvormige bosclementen, schrale graslanden en natuurvriendelijke oevers langs de grotere watergangen in het gebied. De exacte route en inrichting van de EVZ is nog niet vastgesteld en kan dus nog wijzigen mede omdat de gewenste natuurdoeltypen niet passen bij het gebied (Provincie Drenthe/DLG, 2007). Bij de inrichting van het terrein kan getracht worden hier op aan te sluiten zodat het park een waardevolle aanvulling kan vormen op het totstandkomen van de EVZ.

2.3 Conclusies natuurwaarden

Het plangebied vormt een leefgebied voor een aantal strikt beschermde broedvogels (er werden onder andere twee nesten van Zwarte kraaien aangetroffen) en de minder algemene, beschermde vissoort het Bermpje (niet meer beschermd in 2011). Tevens vormt het gebied een onderdeel van het foerageergebied van een aantal strikt beschermde vlermuissorten, Steenuil en de minder algemene Steenmarter. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de laatste genoemde soorten worden in het plangebied niet verwacht. Het plangebied vormt een onderdeel van het leefgebied van de strikt beschermde Heikikker, voortplanting wordt in het plangebied echter niet verwacht. Het plangebied is verder van belang voor een aantal algemene beschermde soorten zoogdieren, amfibieën en vaatplanten.

Het plangebied ligt nabij het Natura 2000 - gebied Dwingelderveld. De kwalificerende habitattypen van dit gebied kennen geen directe relatie met het plangebied. Bij de kwalificerende soorten hebben alleen de Toendrarietgans en mogelijk de Kleine zwaan een directe relatie met het plangebied gedurende het winterhalfjaar. Beide soorten overnachten op de vennen in het Dwingelderveld en foerageren overdag in de omliggende graslanden waaronder in de omgeving van Ansen. De andere aangewezen soorten hebben geen relatie met het plangebied.

Het plangebied ligt tegen de EHS aan en in de nabijheid is een EVZ gepland. Door het plangebied op een juiste manier in richten kan dit een aanvulling vormen op de natuurdoelen die voor zowel de EHS als de EVZ geformuleerd zijn.

3 Effectbeschrijving

3.1 Beschrijving ingreep en toekomstige situatie

In het projectgebied is een recreatiepark bestaande uit circa 125 vakantiehuisjes gepland. Dit park zal opgedeeld zijn in een aantal 'landschappen'. Per landschap zijn een aantal vakantiehuisjes geclusterd. De gedachte hierachter is dat jaarlijks terugkerende bezoekers kunnen rouleren waardoor ze bij ieder bezoek een andere omgeving kunnen ervaren. De inrichting van het park zal zo goed als mogelijk landschappelijk moeten worden ingepast doormiddel van het creëren van singels, natte graslanden, (broek)bosjes, poelen en natuurvriendelijke oevers.

3.2 Effecten op de natuurwaarden 'Dwingelderveld'

(zie ook bijlage 3: Mogelijke storende factoren kwalificerende waarden Dwingelderveld)

Uitvoerings- / aanlegfase

Gedurende de aanlegfase van het recreatieterrein kunnen een aantal storende factoren optreden die een nadelig effect kunnen hebben op de kwalificerende waarden van het Natura 2000-gebied. Zoals eerder genoemd is er een directe relatie van Toendrarietganzen en mogelijk ook Kleine zwanen tussen het plangebied en het Dwingelderveld in het winterhalfjaar. Tijdens de werkzaamheden in het plangebied kunnen geluid- en lichteffecten en trillingen optreden. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd gedurende de winterperiode bestaat dus de kans dat er Toendrarietganzen en Kleine Zwanen worden verstoord en verjaagd. Door de werkzaamheden tijdens de aanlegfase worden op de andere kwalificerende waarden van het Natura 2000 - gebied geen negatieve effecten verwacht omdat een ecologische relatie ontbreekt en voldoende afstand aanwezig is tussen de werkzaamheden en het Natura 2000 - gebied.

Toekomstige situatie

Door de realisatie van een terrein ten behoeve van vakantiehuisjes in het plangebied zal het niet langer geschikt zijn als foerageergebied voor Toendrarietganzen en Kleine zwanen. In de omgeving zijn echter nog voldoende foerageermogelijkheden voorhanden in de Anser hooi- en weilanden.

Wanneer voor de realisatie van het terrein verlagen van de aanwezige waterstanden noodzakelijk zijn heeft dit mogelijk een negatief effect op een aantal kwalificerende waarden in het Natura 2000 - gebied. Met name vennen, natte heiden en hoogveen zijn zeer gevoelig voor verdroging.

Ook door een toename van recreatiedruk kunnen negatieve effecten ontstaan zoals verstoring van fauna en vertrapping van kwetsbare vegetaties. Recreanten komen voornamelijk in het gebied om te wandelen en te fietsen. Een schatting van het totaal aantal bezoeken aan het Dwingelderveld bedraagt 1,6 miljoen per jaar (Elands et al, 2005). Door de aanleg van een terrein met ongeveer 125 vakantiehuisjes betekent dat grofweg zo'n 1000 - 1500 bezoeken per week extra (er van uitgaande dat alle huisjes bezet zijn met 2 of 3 personen die vijf bezoeken brengen aan het gebied) aan het Dwingelderveld. Dit betekent jaarlijks zo'n 50.000 - 80.000 extra bezoeken aan het Natura 2000 - gebied. De belangrijkste toegangen tot het gebied liggen bij Ruinen, Spier en langs de noordzijde (Elands 2005). Aan de westzijde is het aantal bezoekers dat het

Dwingelderveld binnengaat nog relatief beperkt. Met de komst van een groot terrein met vakantiehuisjes ten westen van het Dwingelderveld zal het aantal bezoekers aan deze zijde sterk toenemen. De verwachting is dat dit gegeven negatieve effecten met zich meebrengt voor de aanwezige kwalificerende waarden in het gebied.

3.3 Effecten op de ecologische hoofdstructuur

Door het terrein 'natuurlijk' in te richten (barrièrevrij en met veel natuurlijke gebiedseigen elementen zoals poelen, singels, natuurvriendelijke oevers en natte graslanden) worden er geen noemenswaardige negatieve effecten verwacht op de nabijgelegen EHS en toekomstige EVZ. Wanneer het terrein landschappelijk wordt ingepast zijn negatieve effecten van verlichting en menselijke activiteiten in het plangebied beperkt.

3.4 Effecten op beschermde flora en fauna

De aanleg van het terrein heeft een negatief effect op een aantal broedvogels van open graslanden zoals Kievit, Scholekster, Gele kwikstaart en Veldleeuwerik. Geschikt broedbiotoop zal hier verdwijnen voor dergelijke soorten. Ook voor een aantal algemene beschermde zoogdiersoorten (Haas, Ree, diverse (spits)muizen) zal het plangebied niet langer een geschikt leefgebied vormen. Voor veel andere beschermde soorten in het plangebied zal de uiteindelijke natuurlijke inrichting echter een positief effect sorteren. Watergangen met natuurlijke oevers zorgen voor een minder algemene soort als het Bempje voor meer geschikt leefgebied, waardoor de soort hier beter zal kunnen gedijen. Door de kleinschalige inrichting met diverse waterhoudende elementen zal er voor de strikt beschermde Heikikker meer geschikt overwinterings- en mogelijk zelfs voortplantingsbiotoop ontstaan. Ook heeft de gevarieerde inrichting een positief effect op het foerageergebied voor vleermuizen, Steenmarters en mogelijk ook de Steenuil. De kleinschalige inrichting zorgt ook voor veel geschikt leefgebied voor kleine zoogdieren en broedvogels. Door de aanwezigheid van natuurlijke oevers, en natte graslanden zal de Dotterbloem zich uit kunnen breiden.

Verlichting

Verstoring van lichtgevoelige soorten kan optreden door een toename van zowel licht als geluid. Met name vleermuissoorten als Grootoorvleermuis en Franjestaart zijn erg gevoelig voor verstoring door licht.

Het effect van wegverlichting op vleermuizen is niet eenduidig. Witte (kwik)lampen, die normaliter als straatverlichting worden gebruikt, trekken veel insecten en vervolgens sommige soorten vleermuizen aan (Blake et al., 1994). Vooral de gewone dwergvleermuis en Laatvlieger kunnen bij deze straatverlichting worden waargenomen (Limpens et al., 1997). Soorten als Watervleermuis en Grootoorvleermuis mijden deze gebieden juist. Voor alle vleermuizen geldt dat het weiland waar de ontwikkelingen plaats vinden niet wordt gebruikt als verblijfplaats, vanwege het ontbreken van geschikte verblijfplaatsen.

Bij het aanbrengen van verlichting dient zoveel mogelijk rekening gehouden te worden met aanwezige vliegroutes en verblijfplaatsen van vogelsoorten als de Steenuil. Vliegroutes, 'hop-overs' en nesten van vogels blijven onverlicht. Indien vanuit sociaal oogpunt of verkeersveiligheid verlichting noodzakelijk is, wordt aangepaste verlichting (beperkte uitstraling) toegepast. Verder blijven belangrijke in de omgeving liggende foerageergebieden onverlicht. Door de beperkte toename van verlichting en het inpassen van de mitigerende maatregelen in het ontwerp van het recreatiepark worden er geen wezenlijke effecten op aanwezige vleermuizen verwacht.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

4.1.1 Natura 2000-gebied Dwingelderveld

Door de aanwezigheid van een nieuw en groot terrein met vakantiehuisjes in de nabijheid van het Natura 2000 - gebied Dwingelderveld worden een aantal negatieve effecten verwacht:

- Door de omzetting van de intensieve graslanden in een kleinschalig ingericht bebouwd gebied zal een klein onderdeel van het foerageergebied van overwinterende Toendrarietganzen en mogelijk ook Kleine zwanen niet langer geschikt zijn. Verwacht wordt echter dat de negatieve effecten hiervan klein zijn; er is in de omgeving (Anser Hooi- en weilanden) ruim voldoende foerageergebied aanwezig.
- De realisatie van een groot terrein met vakantiehuisjes aan de relatief rustige westzijde van het Dwingelderveld zal zorgen voor een sterke toename van de recreatiedruk in dit deel van het Natura 2000 - gebied. Diverse kwalificerende aangewezen waarden voor het gebied zijn hier matig tot zeer gevoelig voor (verstoring, vertrapping). Zie ook bijlage 3.

Om te bepalen welke, en in welke mate, negatieve effecten optreden door de toegenomen recreatiedruk vanuit het aan te leggen terrein op de kwalificerende waarden van het Natura 2000-gebied wordt een zogenaamde verstorings- en verslechteringsstoets of een passende beoordeling (zie bijlage 4) aanbevolen. In overleg met het bevoegd gezag (Provincie Drenthe) dient nader te worden bepaald welke van de twee genoemde vervolgstappen noodzakelijk is.

4.1.2 Ecologische hoofdstructuur

Mits het terrein landschappelijk wordt ingepast en barrièrevrij 'natuurlijk' wordt ingericht zijn er geen noemenswaardige negatieve effecten te verwachten op de nabijgelegen EHS en toekomstige EVZ.

4.1.3 Flora- en faunawet

In het plangebied worden een aantal broedende vogels verwacht. In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in een gebied tijdens het broedseizoen sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. In het kader van de Flora- en faunawet is in principe geen ontheffing mogelijk voor het verstoren van vogels en het vernietigen van in gebruik zijnde nesten. Dit betekent in de praktijk dat in het plangebied broedende vogels niet verstoord mogen worden. Een vaste periode voor het broedseizoen kan niet gegeven worden, omdat dit afhankelijk is van weersinvloeden. Veelal wordt globaal de periode van maart tot en met juli aangehouden.

Door de werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten wordt verstoring van broedende vogels voorkomen. Als gevolg van de door de werkzaamheden veroorzaakte verstoring zullen er in het broedseizoen geen vogels gaan broeden in of nabij het plangebied. Verstoring van broedende vogels is dan niet aan de orde. In de omgeving is

voldoende vergelijkbaar broedbiotoop aanwezig. Dit geldt echter niet voor de twee kraaiennesten die in het plangebied zijn vastgesteld. Dergelijke nesten zijn jaarrond als rust- en verblijfplaats door verschillende soorten (bijv. Ransuil, Boomvalk en Torenvalk) in gebruik en dienen daarom bij voorkeur behouden te blijven. Vaste rust- en verblijfplaatsen van Steenuilen bevinden zich net buiten het plangebied langs de Dwingelerweg. Door de realisatie van het terrein met vakantiehuisjes worden deze verblijfplaatsen dan ook niet aangetast.

Gedurende het winterhalfjaar overwinteren er naar verwachting strikt beschermde Heikikkers in het plangebied. Ze graven zich in onder takkenbulten, bladhopen, boomwortels en dergelijke. Overwinterende exemplaren zijn dan ook vooral te verwachten langs de randen van de percelen in het plangebied in de singels, struwelen en onder solitaire bomen. Door dergelijke biotopen tijdens werkzaamheden gedurende het winterhalfjaar (globaal de periode november t/m half maart) ongemoeid te laten wordt verstoring of het doden van Heikikkers voorkomen. De instandhouding van de soort is dan niet in het geding.

Het uitvoeren van graafwerkzaamheden aan de sloten in het plangebied heeft mogelijk tot gevolg dat exemplaren van (het in 2011 niet meer) beschermde Bermpje worden verstoord of gedood wanneer deze plaatsvinden in voor de soort gevoelige perioden (voortplantings- en overwinteringsperiode) van het jaar. De voortplantingsperiode voor het Bermpje loopt ongeveer van april tot in juli en de overwinteringsperiode van november tot maart. Door de werkzaamheden buiten deze periodes in te plannen wordt deze soort ontzien en is de instandhouding ervan in het plangebied niet in het geding.

Voor de overige strikt beschermde (vleermuizen) of minder algemene beschermde (Steenmarter) zoogdieren in het gebied geldt dat ze dit uitsluitend gebruiken als onderdeel van het foerageergebied. Door de huidige singels en andere opgaande begroeiingen in het plangebied te laten staan wordt voorkomen dat het gebied tijdens en na de werkzaamheden ongeschikt wordt als foerageergebied. Bovendien is er in de omgeving voldoende ander geschikt foerageergebied voorhanden. Daarnaast kunnen mitigerende maatregelen worden genomen om verstoring als gevolg van verlichting te voorkomen. De instandhouding van deze soorten is dan ook niet in het geding.

Mogelijke negatieve effecten van de voorgenomen plannen zijn verder uitsluitend te verwachten op algemeen voorkomende beschermde soorten, waarvoor een vrijstellingsbesluit geldt.

4.2 Aanbevelingen en zorgplicht

Om de beschermde soorten in het plangebied zoveel mogelijk te ontzien worden als aanvulling op de hierboven beschreven maatregelen de volgende aanbevelingen gedaan:

- Het bij de aanleg van het terrein zoveel als mogelijk ontzien van de oevers, struwelen en ruigten in het plangebied, zodat ter plaatse aanwezige fauna geen schade zal ondervinden door bijvoorbeeld overrijding.
- Bij het aanbrengen van verlichting dient zoveel mogelijk rekening gehouden te worden met aanwezige vliegroutes en verblijfplaatsen van vogelsoorten als de Steenuil. Vliegroutes, 'hop-overs' en nesten van vogels blijven onverlicht. Indien vanuit sociaal oogpunt of verkeersveiligheid verlichting noodzakelijk is, wordt aangepaste verlichting (beperkte uitstraling) toegepast. Verder blijven belangrijke in de omgeving liggende foerageergebieden onverlicht.

- Wanneer tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden aangetroffen dienen deze te worden gevangen (bijv. amfibieën) of uitgespit (bijv. Dotterbloemen) en vervolgens op een veilige en geschikte plaats te worden uitgezet of teruggeplant.

Daarnaast wijzen wij er wellicht ten overvloede op dat een ieder gehouden is aan de algemene zorgplicht. Dat houdt in dat men zorg draagt voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving, en hier niet onzorgvuldig mee omspringt.

4.3 Voorbehoud

Het verrichte onderzoek op basis van bestaande gegevens en een veldverkenning kan niet uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden geen andere beschermde soorten worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Om de risico's zo veel mogelijk te verkleinen wordt aanbevolen om voorafgaand aan de werkzaamheden het terrein te controleren op de aanwezigheid van beschermde soorten (bijv. amfibieën).

Bronnen

Literatuur

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeek & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Nie, H.W. de, 1997. *Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen*. Media publishing Int B.V., Doetinchem
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000*. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden
- Arnolds et al. 1999. *Atlas van de Drentse Flora*. Werkgroep Florakartering Drenthe. Schuit & Co, Haarlem
- Provincie Drenthe/Dienst Landelijk Gebied, 2007. *Goed op weg - stand van zaken en acties voor ecologische verbindingzones in Drenthe*. Provincie Drenthe, Assen.
- Bal et al, 2001. *Handboek Natuurdoeltypen*. Expertisecentrum LNV / Ministerie van LNV, Wageningen.
- Kleine, J., 2006. *Fauna-inventarisatie Nationaal park Dwingelderveld en omgeving 2005*. Natuurmonumenten, Assen.
- Elands, B.H.M. et al, 2005. *Natuur in Nederland: recreatie en biodiversiteit in balans; een modelstudie naar recreatiekwaliteit*. Alterra, Alterra-rapport 1220, Wageningen.
- Emmerik W.A.M. van, en H.W. de Nie, 2006. *De zoetwatervissen van Nederland*. Ecologisch bekeken. Vereniging Sportvisserij Nederland, Bilthoven.
- Bos et al, 2006. *De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming*. Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden
- Blake, D., A.M. Hutton, P.A. Racey, J. Rydell & J.R. Speakman, 1994. Use of lamplit roads by foraging bats in southern England. *Journal of Zoology* 34, pagina: 453-462).

Internet

- www.drenthe.nl
- www.piscaria.nl
- www.ravon.nl
- www.natuurloket.nl
- www.minlnv.nl
- www.soortenbank.nl
- www.vogelwachtuffelte.nl

Bijlage 1: Resultaten bureaustudie

Overzicht van vastgestelde beschermde soorten in de omgeving van het plangebied.

*Verklaring afkortingen Rode lijst: GE=Gevoelig, KW=Kwetsbaar, BE=Bedreigd, EB=Ernstig bedreigd

Soort		Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam				
Broedvogels (SOVON, 2002, Kleine, 2006)					
Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>			X	
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>			X	
Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>			X	
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>			X	GE
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>			X	
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>			X	
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>			X	
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>			X	KW
Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>			X	
Bosuil	<i>Strix aluco</i>			X	
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>			X	
Bruine kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>			X	
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>			X	
Dodaars	<i>Tachibaptus ruficollis</i>			X	
Ekster	<i>Pica pica</i>			X	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>			X	
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>			X	
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>			X	
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>			X	
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>			X	GE
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>			X	
Glanskop	<i>Parus palustris</i>			X	
Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>			X	
Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>			X	
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>			X	
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>			X	GE
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>			X	
Grauwe klauwier	<i>Lanius collurio ssp. collurio</i>			X	BE
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>			X	GE
Groene specht	<i>Picus viridis</i>			X	KW
Groenling	<i>Chloris chloris</i>			X	
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>			X	

Soort	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Grote lijster	Turdus viscivorus			X	
Grutto	Limoisa limosa			X	GE
Havik	Accipiter gentilis			X	
Heggenmus	Prunella modularis			X	
Holenduif	Columba oenas			X	
Houtduif	Columba palumbus			X	
Huismus	Passer domesticus			X	GE
Huiszwaluw	Delichon urbica			X	GE
Kauw	Corvus monedula			X	
Kerkuil	Tyto alba			X	KW
Kievit	Vanellus vanellus			X	
Kleine bonte specht	Picoides minor			X	
Kleine karekiet	Acrocephalus scirpaceus			X	
Kleine plevier	Charadrius dubius			X	
Kneu	Carduelis cannabina			X	GE
Knobbelzwaan	Cygnus olor			X	
Koekoek	Cuculus canorus			X	KW
Koolmees	Parus major			X	
Krakeend	Mareca strepera			X	
Kuifeend	Aythya fuligula			X	
Kuifmees	Parus cristatus			X	
Kwartel	Coturnix coturnix			X	
Matkop	Parus montanus			X	GE
Meerkoet	Fulica atra			X	
Merel	Turdus merula			X	
Nachtegaal	Luscinia megarhynchos			X	KW
Nachtzwaluw	Caprimulgus europaeus			X	KW
Ooievaar	Ciconia ciconia			X	
Paapje	Saxicola rubetra			X	BE
Patrijs	Perdix perdix			X	KW
Pimpelmees	Parus caeruleus			X	
Porseleinhoen	Porzana porzana			X	KW
Putter	Carduelis carduelis			X	
Ransuil	Asio otus			X	KW
Rietgors	Emberiza schoeniclus			X	
Ringmus	Passer montanus			X	GE
Roek	Corvus frugilegus			X	
Roodborst	Erithacus rubecula			X	
Scholekster	Haematopus ostralegus			X	

Soort	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Sijs	Carduelis spinus			X	
Slobeend	Anas clypeata			X	KW
Sperwer	Accipiter nisus			X	
Spotvogel	Hippolais icterina			X	GE
Spreeuw	Sturnus vulgaris			X	
Sprinkhaanzanger	Locustella naevia			X	
Staartmees	Aegithalos caudatus			X	
Steenuil	Athene noctua			X	KW
Tafeleend	Aythya ferina			X	
Tapuit	Oenanthe oenanthe			X	
Tjiftjaf	Phylloscopus collybita			X	
Torenvalk	Falco tinnunculus			X	
Tuinfluitier	Sylvia borin			X	
Tureluur	Tringa totanus			X	GE
Turkse tortel	Streptopelia decaocto			X	
Veldleeuwerik	Alauda arvensis			X	GE
Vink	Fringilla coelebs			X	
Waterhoen	Gallinula chloropus			X	
Waterral	Rallus aquaticus			X	
Watersnip	Gallinago gallinago				
Wespendief	Pernis apivorus			X	
Wielewaal	Oriolus oriolus			X	KW
Wilde eend	Anas platyrhynchos			X	
Winterkoning	Troglodytes troglodytes			X	
Wintertaling	Anas crecca			X	KW
Witte kwikstaart	Motacilla alba			X	
Wulp	Numenius arquata			X	
Zanglijster	Turdus philomelos			X	
Zomertaling	Anas querquedula			X	KW
Zomertortel	Streptopelia turtur			X	KW
Zwarte kraai	Corvus corone			X	
Zwarte mees	Parus ater			X	
Zwarte roodstaart	Phoenicurus ochruros			X	
Zwarte specht	Dryocopus martius			X	
Zwartkop	Sylvia atricapilla			X	
Zoogdieren (bron: Broekhuizen, 1992)					
Aardmuis	Microtus agrestis	X			
Bosmuis	Apodemus sylvaticus	X			

Soort	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Bosspitsmuis spec	Sorex spec	X			
Bunzing	Mustela putorius	X			
Dwergmuis	Micromys minutus	X			
Dwergspitsmuis	Sorex minutus	X			
Eekhoorn	Sciurus vulgaris		X		
Egel	Erinaceus eoropaeus	X			
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus			X	
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus			X	
Haas	Lepus europaeus	X			
Hermelijn	Mustela erminea	X			
Huisspitsmuis	Crocidura russula	X			
Konijn	Oryctolagus cuniculus	X			
Laatvlieger	Eptesicus serotinus			X	
Mol	Talpa europaea	X			
Ree	Capreolus capreolus	X			
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula			X	
Rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	X			
Steenmarter	Martes fiona		X		
Veldmuis	Microtus arvalis	X			
Vos	Vulpes vulpes	X			
Wezel	Mustela nivalis	X			
Woelrat	Arvicola terrestris	X			
Amfibieën (bron: www.RAVON.nl)					
Alpenwatersalamander	Triturus alpestris		X		
Bastaardkikker	Rana esculenta	X			
Bruine kikker	Rana temporaria	X			
Gewone pad	Bufo bufo	X			
Heikikker	Rana arvalis			X	KW
Kamsalamander	Triturus cristatus			X	KW
Kleine watersalamander	Triturus vulgaris	X			
Poelkikker	Rana lessonae			X	KW
Vroedmeesterpad	Alytes obstetricans			X	KW
Reptielen (bron: www.RAVON.nl)					
Adder	Vipera berus			X	KW
Hazelworm	Anguis fragilis			X	KW
Levendbarende hagedis	Lacerta vivipara		X		
Ringslang	Natrix natrix			X	KW

Soort		Flora en faunawet			Rode lijst*
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam				
Dagvlinders (Bron: Bos et al., 2006)					
Heideblauwtje	Plebejus argus			x	KW
Veenbesparelmoervlinder	Bolaria aquilonais			x	EB
Veenhooibeestje	Coenonympha tulia			x	BE
Vissen (www.piscaria.nl / de Nie, 1997)					
Bermpje	Barbatula barbatula		x		
Insecten (www.naturalis/eis.nl)					
Kale bosmier	Formica polyctena	x			
Zwartrug bosmier	Formica pratensis	x			
Vaatplanten (Arnolds et al. 1999)					
Beenbreek	Narthecium ossifragum		x		BE
Brede wespenorchis	Epipactis helleborine	x			
Dotterbloem	Caltha palustris	x			
Gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum	x			
Grasklokje	Campanula rotundifolia	x			
Jeneverbes	Juniperus communis		x		GE
Kleine zonnedaauw	Drosera intermedia		x		GE
Klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe		x		GE
Ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia		x		GE
Valkruid	Arnica montana		x		BE
Wilde gagele	Myrica gale		x		GE

Bijlage 2: Natura 2000 gebied Dwingelderveld (Bron: Min. van LNV, Ontwerpbesluit Dwingelderveld)

Instandhoudingsdoelstellingen

Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista
Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype stuifzandheiden met struikhei komt voor op het Lheebroekerzand, waar de kwaliteit verbeterd kan worden.

H2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor in het gedeelte met vochtige heiden en in open plekken in dennenbossen. Het gebied levert één van de grootste bijdragen voor dit habitatype. Een deel van dit habitatype is echter dermate verouderd dat er verlies van soorten, met name mossen en korstmossen, optreedt.

H2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: De afwisseling van (kleine) stuifzanden en stuifzandheiden met struikhei (habitatype H2310) is voor een groot aantal dieren belangrijk. Om deze reden zijn beide doelen gecombineerd.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H3160 zure vennen is toegestaan.

Toelichting: Het habitatype zwak gebufferde vennen komt met wisselende kwaliteit lokaal voor. In een deel van de vennen zal op de lange termijn door natuurlijke processen een ontwikkeling naar habitatype H3160 zure vennen plaatsvinden.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype zure vennen komt deels in goed ontwikkelde vorm voor, o.a. met draadzegge en drijvende egelskop. Het Dwingelderveld levert één van de grootste bijdragen voor het habitatype zure vennen. Verdrogingsbestrijding heeft in een deel van de vennen tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering geleid. In andere vennen is echter nog steeds sprake van verdroging. Wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding en verbetering nagestreefd.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).

Toelichting: Het Dwingelderveld levert de grootste bijdrage voor het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A), gezien de grote oppervlakte die aanwezig is. De vergraste delen, die deels leefgebied vormen voor reptielen, dienen beter ontwikkeld te worden.

H4030 Droge Europese heide

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype droge heiden komt voor op iets hogere delen in het terrein. Omdat een deel van dit habitatype is vergrast wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

H5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype jeneverbesstruwelen komt onder meer voor op het Lheebroekerzand, en bij het Smitsveen. Landelijk gezien levert het

Dwingelderveld één van de grootste bijdragen voor dit type en geldt er een verbeteropgave voor de kwaliteit. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype heischrale graslanden, kan toenemen in het natuurontwikkelingsgebied in het centrale deel van het terrein. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.

H7110 *Actief hoogveen

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B).

Toelichting: Het habitatype actieve hoogvenen is aanwezig in de vorm van heideveentjes (subtype B), het andere subtype hoogveenlandschap (subtype A) is niet meer aanwezig, maar herstel is mogelijk als gevolg van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen. Enkele van de heideveentjes (subtype B) betreffen de beste voorbeelden van dit subtype in ons land. Een deel van de veentjes is echter nog aangetast. Een aantal veentjes breiden zich uit na kap van de bossen in de directe omgeving.

H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen hoogveenlandschap (subtype A), opgenomen als complementair doel, is toegestaan.

Toelichting: Het Holtveen is een relatief klein aangetast hoogveen (habitatype H7120 herstellende hoogvenen). Kwaliteitsverbetering wordt beoogd waarbij op termijn overgang naar habitatype H7110 actieve hoogvenen hoogveenlandschap (subtype A), opgenomen als complementair doel, zal plaatsvinden.

H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken, die voor een groot deel zullen omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A). Daarnaast komt het type ook op enkele plaatsen in natuurlijke vorm voor. Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Verbetering en uitbreiding van het habitatype is verder mogelijk door herstel van slenken.

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: In de droge bossen komen jonge vormen van het habitatype beukeneikenbossen met hulst, voor. Deze aangeplante bossen hebben een eenvormige structuur. Hulst zal bij voortgaande successie toenemen, op termijn kan uitbreiding ook een doel worden.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype oude eikenbossen komt op kleine schaal in goede kwaliteit voor in het gebied en is van bijzonder belang voor paddestoelen. Het grootste deel van de eikenbossen is echter jong bos, waar kwaliteitsverbetering mogelijk is. Wegens het bijzonder belang voor paddestoelen wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.

Habitatrichtlijn: habitatsoorten (bijlage II)

H1166 Kamsalamander

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting: De kamsalamander komt voor in het zuidwestelijke deel van het gebied en in de graslandenclave in het midden van het gebied. Ten behoeve van andere Natura2000-doelen wordt deze graslandenclave midden in het gebied omgezet in natte heide, slenken op veengrond en vennen. Leefgebied dat zo voor de kamsalamander verloren gaat, kan aan de westkant van het gebied nieuw worden ontwikkeld.

Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting: Van oudsher is de dodaars een geregelde broedvogel. Door de vernattingsmaatregelen is het aantal paren gestaag toegenomen tot een maximum van 62 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A008 Geoorde fuut

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting: Sedert het begin van de vorige eeuw wordt melding gemaakt van incidentele broedgevallen. Pas vanaf eind 70-er jaren is de geoorde fuut een regelmatige broedvogel in sterk toenemend aantal. Maximaal werden 49 paren geteld in 2001 (bijna 10% van de Nederlandse populatie). Tegenwoordig levert het Dwingelderveld na het Bargerveen de grootste bijdrage. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A236 Zwarte specht

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

Toelichting: De zwarte specht heeft zich in het begin van de 20ste eeuw als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot in de 90-er jaren (maximaal 30 paren in 1992) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot het huidige niveau van circa 15 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van 15 paren voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A246 Boomleeuwerik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een

populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting: Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 80-er jaren (minder dan 5 paren). Vervolgens is het aantal paren weer sterk opgelopen tot een maximum van 43 paren in 1998. In de periode 1999-2003 werden tussen de 31-41 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting: Het Dwingelerveld is één van de belangrijke broedgebieden voor het paapje in Drenthe. De populatie is na een aanvankelijke toename in de 80-er jaren tot een maximum van 35 paren in 1989 weer langzaam achteruit gegaan. In de periode 1998-2003 werden jaarlijks 6-14 paren geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 80 paren.

Toelichting: De roodborsttapuit is van oudsher broedvogel van het agrarisch gebied en de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. Strengere winters zorgden echter wel voor een tijdelijke terugval in het aantal paren. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 69-97 paren geteld. Het maximum werd vastgesteld in 2003 met 97 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting: Van oudsher is de tapuit broedvogel op de drogere en zandige heidevelden en in extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog te vinden is op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 15 paren tot maximaal 34 paren in 1989 en 33 paren in 1993. Vooral na 1998 is het aantal paren weer sterk gedaald. In 2003 resteerden nog slechts 3 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende

draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A037 Kleine zwaan

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting: Het gebied heeft voor de kleine zwaan o.a. een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft natuurlijke oorzaken en er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.

A039 Toendrarietgans

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.900 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting: Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A052 Wintertaling

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de wintertaling o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sterk fluctuerend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.

A056 Slobeend

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de slobeend o.a. een functie als foerageergebied. De data zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Complementaire doelen

De instandhoudingdoelstelling van het Natura2000-gebied heeft mede betrekking op een of meer complementaire doelen die zijn gesteld voor habitattypen en soorten die zijn opgenomen in resp. bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van het landelijk doel voor de betreffende habitattypen en soorten. Complementaire doelen zijn geformuleerd (a) voor habitattypen en soorten met een zeer ongunstige staat van instandhouding en (b) voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/ of onvoldoende geografische spreiding. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000

Doelendocument (paragraaf 3.3). In dit geval geldt het volgende complementaire doel:

H7110 *Actief hoogveen

Doel: Ontwikkeling habitatype actieve hoogvenen, hoogveenlandschap (subtype A).

Toelichting: Het habitatype actieve hoogvenen, hoogveenlandschap (subtype A) kan weer hersteld worden door middel van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

Bijlage 3: Mogelijke storende factoren kwalificerende waarden Dwingelderveld

(Bron: Effectenindicator, Min. van LNV, 2008)

Storingsfactor	Habitattype/soort							
	Oppervlakteverlies	Verontreiniging	Verdroging	Geluid	Licht	Verstoring door mensen	Mechanische effecten	Versnippering
Stuifzandheiden met struikhei	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Zandverstuivingen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Jeneverbesstruwelen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	☒	☒	■	■	■
*Actieve hoogvenen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Herstellende hoogvenen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Pioniervegetaties met snavelbiezen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Beuken-eikenbossen met hulst	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Oude eikenbossen	■	■	■	☒	☒	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■
Boomleeuwerik (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■
Dodaars (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Geoorde fuut (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Kleine Zwaan	■	■	■	■	■	■	■	■
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Roodborsttapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Slobeend	■	■	■	■	■	■	...	■
Tapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	...	■
Toendrarietgans	■	■	■	■	■	■	...	■
Wintertaling	■	■	■	■	■	■	...	■
Zwarte Specht (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- ☒ n.v.t.
- ...onbekend

Toelichting op de storingsfactoren

Oppervlakteverlies

Verlies aan leefgebied is evident van invloed op planten- en diersoorten. Door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook is bij kleine leefgebieden de grens met het omringende landschap relatief langer. Hierdoor neemt de invloed van de directe omgeving op de abiotische gesteldheid van het leefgebied toe. De kwaliteit van het leefgebied kan daardoor worden aangetast.

Verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging wanneer stoffen, die onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties voorkomen, door menselijke activiteiten in een gebied terechtkomen. Het gaat om een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Het gaat in het kader van de matrix te ver om alle mogelijke gebiedsvreemde stoffen apart te behandelen. Wel kan je in algemene zin vaststellen dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig.

Verdroging

Er is sprake van verdroging als door menselijk ingrijpen de actuele grondwaterstand lager is dan de gewenste grondwaterstand (weersomstandigheden, bijvoorbeeld de effecten van een droge zomer, tellen niet mee). Als gevolg hiervan ontstaat een vochttekort bij planten die juist van grondwater afhankelijk zijn. Daarnaast treden er veranderingen op doordat de aard en de beschikbaarheid van voedingsstoffen veranderen. Hoe droger het gebied, des te hoger de mate van doorluchting van de bodem. Bacteriën zijn daardoor beter in staat organisch materiaal af te breken. Hierdoor komt onder meer stikstof in nitraatvorm als voedingsstof vrij. Verdroging leidt daardoor in sommige gebieden (bijvoorbeeld op veengronden) tot vermessing en tot een niet-omkeerbare verandering in de bodem: bodemdaling. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfilteerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater, noemen we ook verdroging.

Geluid

Voor sommige soortgroepen zijn nadelige effecten van geluidsbelasting bekend. Van broedvogels is bijvoorbeeld bekend dat gebieden met een te hoge geluidsbelasting vermeden worden en dat het reproductiesucces in deze gebieden lager is dan in

ongestoorde gebieden (Reijnen & Foppen 1994, 1995). Deze dosis-effect relatie is goed gekwantificeerd en vertaald in normen voor de praktijk (Reijnen et al 1995).

Licht

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden (De Molenaar 2003). Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Uit onderzoek aan de grutto blijkt dat verlichte terreindelen vermeden worden, waardoor de draagkracht van gebieden achteruit gaat (De Molenaar et al 2000). Onderzoek naar het ruimtelijk gedrag van enkele zoogdieren toont aan dat sommige soorten door verlichting worden aangetrokken terwijl andere soorten geen reactie lijken te vertonen (De Molenaar et al 2003).

Verstoring door mensen

De aanwezigheid van mensen (eventueel in gezelschap van honden of andere huisdieren) kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Een bekend voorbeeld waarbij de aanwezigheid van mensen tot verstoring kan leiden is (water)recreatie (Henkens 1995, 1999). Maar ook de aanwezigheid van bebouwing (bijvoorbeeld een bedrijventerrein) kan tot verstoring van soorten door mensen leiden. Soort(groepen) verschillen in hun gevoeligheid voor recreatie. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Relatief goed onderzocht zijn de effecten van recreatie op broedvogels. Van broedvogels is bekend dat afhankelijk van de recreatiedruk gebieden langs druk bezochte paden lagere dichtheden en een verminderd reproductiesucces hebben. Ook zijn negatieve effecten bekend van (water)recreatie op het foerageren van vogels en zoogdieren (Pouwels & Vos 2001; Joslin et al 1999).

Mechanische effecten

Door mechanische activiteiten kunnen negatieve effecten op soorten en habitats optreden. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Bodemverdichting als gevolg van betreding kan bijvoorbeeld leiden tot een verandering van de soortensamenstelling van een habitatype. Sterke golfslag in water kan tot beschadiging van oevervegetatie leiden. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens hebben vogelsterfte tot gevolg (Winkelman 1992 a-d). De sterfte kan, afhankelijk van de omvang, een negatief effect op de populatieomvang tot gevolg hebben.

Versnippering

Versnippering betreft het uiteenvallen van het leefgebied van een soort in meerdere kleinere, ruimtelijk gescheiden leefgebieden. Door versnippering zijn veel oorspronkelijke populaties uiteengevallen in een netwerkpopulatie. Bij voortgaande versnippering kan zo'n netwerkpopulatie verder uiteenvallen in een reeks kleinere populaties die geen onderling contact meer hebben. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor versnippering van leefgebieden. Het meest gevoelig zijn: * Soorten met een gering verspreidingsvermogen. Voor deze soorten zijn de afstanden tussen natuurgebieden al snel niet meer overbrugbaar, waardoor de ruimtelijke samenhang van het populatienetwerk verloren gaat. * Soorten die zich over de grond bewegen. Deze soorten zijn bij de uitwisseling tussen leefgebieden gevoelig voor barrières, zoals wegen, spoorwegen, stedelijke bebouwing en intensieve agrarische gebieden. * Soorten met een grote oppervlakte behoefte. Voor deze soorten is de draagkracht van de natuurgebieden gering, waardoor ze slechts kleine populaties kunnen herbergen.

Bijlage 4: Natuurwetgeving

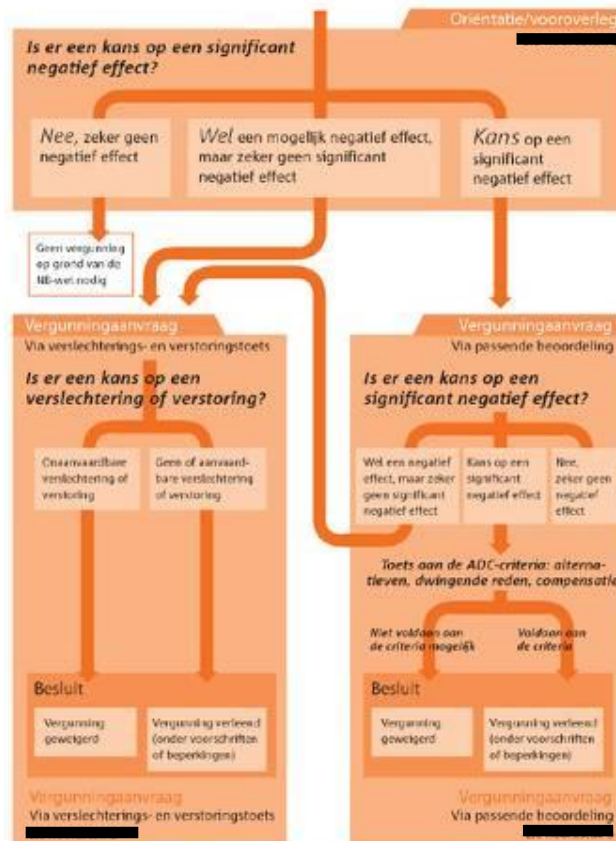
De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming omvat de beschermde natuurmonumenten (aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet) en gebieden, aangewezen in het kader van de Vogel- en/of de Habitatrictlijn (Natura 2000, een soort ecologisch netwerk op Europese schaal).

De bescherming van de Natura 2000 is sinds 1 oktober 2005 geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Op dit moment vallen de Habitatrictlijngebieden, waarvoor nog geen aanwijzingsbesluit aanwezig is, op grond van jurisprudentie nog onder de rechtstreekse werking van de Habitatrictlijn. De VR(Vogelrichtlijn)gebieden zijn in 2000/2003 wel formeel aangewezen en vallen derhalve onder de Nbwet 1998.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de natuurwaarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied. Als er effecten op de specifieke waarden in het gebied zijn te verwachten zijn de werkzaamheden vergunningplichtig in het kader van de Nbwet '98 (zie onderstaande figuur).

Project of handeling



Figuur: afwegingskader NBwet '98 (bron: min. LNV)

Een vergelijkbare bescherming kent de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het beschermingsregiem hiervan is opgenomen in de Nota Ruimte (2004). De bescherming van de EHS is niet in wetgeving vastgelegd, maar vindt plaats via het bestemmingsplan. De beleidskaders voor de EHS zijn vastgelegd in de Nota Ruimte. De bescherming gaat uit van een 'nee, tenzij'- regime. Het beleid is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, rekening houdend met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn.

Binnen en in de nabijheid van EHS-gebieden zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Als er echter geen reële alternatieven aanwezig zijn én er is sprake van groot openbaar belang kan het project doorgaan als de schade zo veel mogelijk wordt verzacht en de resterende schade wordt gecompenseerd.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen SBZ welke zijn vermeld in bijlage IV. De wet regelt de bescherming van de opgenomen soorten tegen plukken, uitsteken, opsporen, verstoren, doden en vervoeren. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent op zich geen externe werking, maar voor enkele soorten worden de begrippen in de Flora- en faunawet ruimer uitgelegd, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het plangebied.

In het kader van de Flora en faunawet wordt een groot scala aan dier- en plantensoorten beschermd. De aanvankelijke ruime bescherming van een grote groep gewervelde dieren (o.a. zoogdieren en vogels) en een beperkte groep ongewervelden (o.a. enkele vlindersoorten en libellensoorten) in Nederland is met ingang van het nieuwe Vrijstellingenbesluit¹ genuanceerd. Op basis van dit besluit zijn drie categorieën beschermde soorten te onderscheiden. De verschillende categorieën zijn gegroepeerd in drie tabellen.

Tabel 1. Algemeen voorkomende soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Tabel 2. Overige soorten, die minder algemeen voorkomen en veelal zeldzaam zijn of bedreigd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt met behulp van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten. De vrijstelling is alleen van toepassing op werkzaamheden als 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Wanneer niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt of als het andere ingrepen betreft, is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Hier vallen echter niet de vogels onder, die vallen onder het zwaardere toetsingsregiem, genoemd onder 3.

1. Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. Dit besluit is sinds eind februari 2005 van kracht.

Tabel 3. Strikt beschermde soorten die zeldzaam en veelal bedreigd zijn. Hieronder vallen tevens de soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de Habitatrictlijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik' als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode. Als het andere werkzaamheden betreft of als niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten een ontheffing worden aangevraagd. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.